

Plan

Diarienummer
511-8159-2017

Långsån SE0720370

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbild:

Långsån, Flodpärlmusslor Långsån Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län.

Fakta om området

Fastställd av Länsstyrelsen: 2018-02-26

Namn och områdeskod: Långsån, SE0720370

Län: Jämtland

Kommun: Härjedalen

Områdestyp: Området har fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI).

Regeringen har förklarat området som ett särskilt bevarandeområde (SAC).

Övrigt skydd: Naturreservat Långsån. Strandskydd enligt kap 7: 13-18 §§ MB.

Riksintresse enligt kap 4 6§ MB.

Fiskeförvaltare: Ytterhogdals fvof

Areal: 4 hektar

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län

Oktober 2018

Tryck

Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2018

Löpnummer

2018:7

Diarienummer

511-8159-2017

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Innehållsförteckning

Natura 2000	4
Bevarandeplaner	4
Tillståndsplikt och samråd	4
Kartor.....	5
Ingående naturtyper och arter enligt art och habitatdirektivet	6
Beskrivning av området	6
Bevarandesyfte	8
Övergripande bevarandemål	8
Övergripande hotbild.....	9
Bevarandestatus för Långsån	10
Beskrivning av naturtyper och arter.....	11
3260 – Mindre vattendrag	11
1029 – Flodpärlmussla (<i>Margaritifera margaritifera</i>) i Långsån	13
1355 – Utter (<i>Lutra lutra</i>) i Långsån.....	15
Uppföljning	16
Litteratur.....	17
Bilagor.....	18

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt.

Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27–29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information. Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linje, punkter.). Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

Här nedan finns en översiktskarta över områdets belägenhet. Mer detaljerade kartor med statusklassning enligt EU:s vattendirektiv samt vattendragsrestaurerade sträckor finns i bilagorna.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

Ingående naturtyper och arter enligt art och habitatdirektivet

Området är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art och habitatdirektivet. Nedan redovisas samtliga i området påträffade arter och naturtyper som legat till grund för detta (Tabell 1 och 2). Då det inte gjorts någon fullständig inventering av arter i Natura 2000-området kan det finnas ytterligare arter som borde vara upptagna i tabellen. Koderna är internationella Natura 2000 art- och naturtypskoder.

TABELL 1. NATURTYPER INOM NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGSÅN

Kod	Naturtyp	Uppskattad areal	Bevarandestatus
3260	Mindre vattendrag	4	Ogynnsam

TABELL 2. HABITATARTER INOM NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGSÅN

Kod	Art	Svenskt namn	Bevarandestatus
1029	<i>Margaritifera margaritifera</i>	Flodpärlmussla	Gynnsam
1355	<i>Lutra lutra</i>	Utter	Ogynnsam

Beskrivning av området

Långsån tillhör övre delen av Ljusnans vattensystem. Ån är 3,6 kilometer lång och rinner mellan sjöarna Lången (308 meter över havet) och Stensjön (266 meter över havet). Ån är i huvudsak strömmande, men rinner i nedre delen genom ett myrområde där den är lugnflytande. Fallhöjden är 42 meter. Två mindre vägar korsar ån. Berggrunden består av Rätansgranit och jordarterna i närområdet är grusiga moräner. Även grövre blockiga moräner är vanliga men närmast vattendraget är dock jordarterna moiga vilket bidragit till försumpning av vissa delsträckor som består av myr, kärr och sumpskog. Framför allt är detta tydligt utmed Långsåns nedre partier. Växtligheten i närområdet är varierad med granskog, tall och olika lövinslag. Ett parti av grov granskog finns i åns övre del. Närmast vattnet förekommer ofta friska till fuktiga löv- och granmiljöer till mer friska till torra, blockrika barrblandbestånd i områdets ytterkanter. I allmänhet är zonen närmast ån av något rikare slag än övriga delar. Uppströms har omfattande skogsavverkningar skett kring Lången. Långsåns flödesregim är opåverkad av vattenkraftutbyggnad. Vattendraget är relativt hårt flottledsrensat. Fisket i Långsån förvaltas av Ytterhogdals fiskevårdsområdesförening.

En genomförd biotopkartering av Långsån (2007) visar att huvuddelen (89 procent) av vattendraget har ett ringlande lopp, resterande del är rakt. Det finns tre områden med förekomst av flergrenighet och kvill (nyckelbiotop) med mellan 2–4 fåror. Andra ingående områden som utgör nyckelbiotoper är forssträckor, sjöutlopp och sjöinlopp.

En effekt av flottningen har medfört att av vattendragets totala längd (3,6 kilometer) är 37 procent försiktigt rensat och 51 procent kraftigt rensat. På sträckan finns två stycken partiella vandringshinder bestående av rester från flottningen. I de övre partierna har timret flottats i en ränna genom skogen vid sidan av ån. På dessa partier är ån orörd och uppvisar en stor variation. Tillgången på död ved är god i de områden vattendraget rinner genom skogsmark. Närmiljön (0–30 meter från vattendraget) domineras av skog (80 procent), främst tall och gran med inslag av löv och består till största delen av äldre produktionsskog. Resterande del består av våtmark, till viss del trädbevuxen. Strandzonen är väl beskuggad där vattendraget omges av skog. Utmed 70 procent av ån växer ett buskskikt bestående av bland annat al, björk och sälg.

Skogsbruket utgör den helt dominerande markanvändningen i Långsåns tillrinningsområde. De skogliga aktiviteterna och avverkningarna nära strandzonen i sen tid har medfört minskad beskuggning, reducerad tillförsel av organiskt material med mera. Avverkning har även utförts utmed åns biflöden med liknande effekter.

Långsån tillhör naturtypen Mindre vattendrag. Vattendrag av denna typ är näringsfattiga med klart vatten. Under våren uppträder ofta höga vattenstånd. De stora variationerna i vattenstånd skapar strandmiljöer med hög biologisk mångfald. Vattendynamiken är skiftande med sel, forsar och fall. I Långsån finns bestånd av öring och flodpärlmussla.

Till åns naturvärden hör populationer av öring *Salmo trutta*, harr *Thymallus thymallus*, flodpärlmussla *Margaritifera margaritifera* (1029) och utter *Lutra lutra* (1355). Naturlig hydrologi med strömmande och lugnflytande vatten och att sand- och grusbottenarna genomströmmas av klart, syrgasrikt, näringsfattigt och välbuffrat vatten under hela året.

De lokala fiskevårdsområdesföreningarna har en av nyckelrollerna i vattenområdet som helhet. Dessa ingår i en förvaltningsstruktur som behövs för att tillgodose behovet av juridisk rättskraft. Samtidigt är de väl avgränsade ur ett fiske- och naturvårdsperspektiv i Långsån. Där finns ett stort engagemang i fiske- och allmänna bevarandefrågor i och kring vattnen – samtidigt som vattenresurserna utgör en viktig utvecklingsfaktor i glesbygd. En bra fiskevårdsförvaltning är en förutsättning för bevarande av de typiska arterna för naturtyperna.

Fiske efter flodpärlmussla är förbjudet enligt förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Utsättning av fisk är också tillståndspliktigt enligt samma förordning.

Bevarandesyfte

Natura 2000-området Långsån är vattendragssträckan som ingår i ett naturreservat med samma namn. Förslaget till naturreservat omfattar ett vattendrag av naturtypen Mindre vattendrag (3260), samt omkringliggande skogsområde med skyddande kantzoner (bilaga 1-2). Här finner man arterna Flodpärlmussla (1029) och Utter (1355). Området ska bevaras för att dessa arter och naturtypen har stor betydelse för att globalt upprätthålla eller återställa naturtypen/arten i gynnsam bevarandestatus. Det ska även ges möjligheter att genomföra vetenskapliga studier och bedriva rörligt friluftsliv i området. Syftet är att återställa och upprätthålla gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som enligt Art- och habitatdirektivet utgjort grund för att området bör ingå i nätverket Natura 2000. För att möjliggöra detta krävs att de flesta av de föreslagna bevarandemålen uppnås.

Övergripande bevarandemål

För att ett Natura 2000-område ska ha en gynnsam bevarandestatus ska det uppfylla de mål som ställts upp för området. Dessa mål har anpassats efter de bevarandevärden som finns i området. Det kan vara mål som är generella för en gynnsam bevarandestatus hos alla Natura 2000-områden, eller mål som är prioriterade för att uppnå och upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för specifika naturtyper och arter i området.

Området ska uppnå gynnsam bevarandestatus genom att naturtypen och ingående habitatarter har gynnsam bevarandestatus. För att detta ska uppnås bör populationer av arterna vara livskraftiga på lång sikt. För varje vattenförekomst i de akvatiska habitaterna inom Långsån finns för området särskilt viktiga kvalitetsfaktorer. Dessa utgör grunden för den sammanvägda ekologiska statusen. Minst God ekologisk status skall uppnås i enlighet med ramdirektivet för vatten (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG). Det innebär enkelt uttryckt att värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer uppvisar små av mänsklig verksamhet framkallade störningar, men avviker endast i liten omfattning från de värden som normalt gäller för ytvattenförekomsten vid opåverkade förhållanden (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:15).

För specifika bevarandemål för naturtypen, flodpärlmussla och utter se beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Övergripande hotbild

Hotbilden är en beskrivning av hoten mot de ingående naturtyperna och arterna samt mot Natura 2000-området i sig. Vissa av hoten sträcker sig utanför områdets gränser. Några av dessa är så övergripande att hoten måste hanteras nationellt eller till och med internationellt, exempelvis klimatförändringar och luftföroreningar. Här samlas övergripande hot och de hot som anses mycket akuta eller allvarliga.

- » Vandringshinder. Underhåll av väg eller utökning av vägnätet kan orsaka nya vandringshinder i form av felaktigt anlagda vägtrummor. Här finns även risk för grumling samt förorening genom utsläpp av miljöfarliga ämnen.
- » Påverkan från flottningsverksamhet på vattenhabitat. Verksamheten medför påverkan på de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna (konnektivitet-, hydrologisk regim- och morfologiskt tillstånd i vattendrag).
- » Skogsbruk; avverkning av strandnära skog kan ge ökad instrålning/temperatur, fysisk störning, minskad tillgång på död ved respektive nedfall av organiskt material. Slutavverkning, markavvattning och skyddsdikning ger ökad avrinning och risk för erosion. Båda ingreppen kan orsaka grumling och igenslamning av botten samt förändrad hydrologi i strandmiljön. Påverkar även avrinningsområdets vattenhushållande förmåga.
- » Fiske som är ensidigt mot vissa arter eller som är för hårt i förhållande till vattendragets naturliga produktionsförmåga kan påverka konkurrensförhållanden och artsammansättning.
- » Utsättning av främmande arter och fiskstammar som kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- » Inaktiva fiskeförvaltande organisationer som riskerar upplösning med påföljande utebliven förvaltning av fisket innebär en risk för fiskpopulationerna.
- » Utsläpp av föroreningar från punktkälla, till exempel avlopp, industri, materialtäkt eller annan verksamhet.
- » Försämrad vattenkvalitet till följd av utsläpp från diffusa antropogena källor som leder till försurning, förorening (miljögifter inklusive metaller) eller eutrofiering.
- » Klimatförändringar. Dessa kan medföra förändringar av flora- och faunasammansättningen och bland annat leda till ett större inslag av värmekrävande arter. Dessutom riskerar förändrade nederbördsförhållanden leda till förändrade hydrologiska förutsättningar vars effekter är svåröversäglbara.

De allvarligaste hoten är sådana som förstör eller allvarligt skadar strukturer, miljöer och funktioner i de akvatiska ekosystemen eller strandområdena. Området är skyddat som naturreservat, vilket reducerar hotbilden då områdesskyddet medför reglering av skogsbruksåtgärder, avverkning samt annan exploatering i och i anslutning till naturtypen.

För specifika hot mot naturtypen, flodpärlmussla och utter se beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Övergripande bevarandeåtgärder

För att uppnå bevarandemålen behöver åtgärder genomföras. Dessa är anpassade efter de specifika hot som utpekats för området ifråga och innefattar både allmänna åtgärder (det vill säga hur området respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, naturskydd och naturvård) och specifika åtgärder för Natura 2000-området. De åtgärder som listas under respektive naturtyp och art är prioriterade för området och inriktade mot att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status 2021 ska uppnås i vattenförekomsten Långsån.

Långsån har liksom flertalet norrländska vattendrag och sjöar en historia av mänsklig påverkan som inte utgör någon direkt hotbild i dag. I den samlade ansträngningen för att bibehålla och stärka gynnsam bevarandestatus är dock varje insats en viktig bricka i strävan mot ett hållbart ekosystem. Dit hör att åns livsmiljöer för fiskar och andra vattenlevande organismer kan förbättras genom biotopvård och annan biologisk återställning – inte minst i anslutning till flottledspåverkade delar.

För beskrivning av bevarandeåtgärder för Långsån, flodpärlmussla och utter se beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Bevarandestatus för Långsån

För att kunna säkra det långsiktiga bevarandet av utpekade naturtyper och arter samt bedöma behov och prioriteringar av bevarandeåtgärder krävs en bedömning av det specifika områdets bevarandestatus. Denna bedömning utgår från tillståndet hos ingående naturtyp och arter i förhållande till de mål som fastställts för området. Områdets hotbild vägs in för att ge en uppfattning om hur områdets förutsättningar kommer utvecklas i framtiden.

Natura 2000-området Långsån består av en vattenförekomst (WA67497393) som är klassad till måttlig ekologisk status enligt EU:s vattendirektiv. Vattenförekomsten har alltså inte uppnått miljö kvalitetsnormen god ekologisk status (www.viss.lansstyrelsen.se). Därmed uppnås idag inte gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-området Långsån.

Orsakerna till att god ekologisk status inte uppnås är framför allt påverkan från flottledsrensning i form av rensning och rätning av vattendraget för att öka timrets framkomlighet. I utloppet av Lången finns en damm och lite längre nedströms finns ännu en damm, troligtvis orsakar även vägtrummor problem i ett biflöde. Dessa påverkaskällor påverkar vattendragets hydrologiska flödesregim, konnektiviteten och det morfologiska tillståndet, för specifik information om de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna se www.viss.lansstyrelsen.se. Skogsbruket utgör den helt dominerande markanvändningen längs Långsån och dess tillrinningsområde.

För bevarandestatus för arter se beskrivningen av respektive art.

Beskrivning av naturtyper och arter

I Natura 2000-området Långsån är de prioriterade bevarandevärdena det mycket värdefulla strömmande vattendraget med hög vattenkvalitet, hög grad av naturlighet och värdefull fauna. Värdet innefattar naturliga populationer av organismer typiska för vattendraget, såsom flodpärlmussla och öring. Den främsta orsaken till utpekandet som Natura 2000-område är förekomsten av flodpärlmussla, men bevarandet av vattendraget som livsmiljö utgör grunden för musslans existens. De bevarandeåtgärder som föreslås i direkt anslutning till naturtyp och arter, är samtliga baserade på de åtgärder som krävs för att uppnå minst god ekologisk status enligt vattendirektivet.

3260 – Mindre vattendrag

Beskrivning av naturtypen

Små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs och bergslandskap. Naturliga variationer av vattenståndet och skiftande vattendynamik, med lugna till forsande vattendragssträckor, skapar en variation av strandmiljöer och bottnar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor.

Naturtypen kan delas upp i två undergrupper, en "flytbladstyp" och en "mosstyp". "Flytbladstypen" utgör hela eller delar av vattendrag i jordbrukslandskapet eller andra flacka delar av avrinningsområdet. Dessa vattendrag eller delar av vattendrag är mer eller mindre lugnflytande, relativt öppna (solbelysta) och har ofta ett relativt näringsrikt sediment. "Mosstypen" utgör naturliga vattendrag med förekomst av olika arter vattenmossa (till exempel *Fontinalis*) och annan karaktäristisk vegetation. Även dessa vattendrag kan i delar vara öppna och solbelysta, men har generellt mer strömmande vatten och steniga bottnar.

Naturtypen omfattar vattendrag av strömordning oftast mindre än 4 och/eller en årsmedelvattenföring lägre än 20 m³/s. Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen.

Bevarandemål för Långsån

- » Arealen av naturtypen ska vara minst 4 hektar. Naturliga ökning och minskningar är tillåtna.
- » Fria vandringsvägar i Långsån och i anslutande vattensystem (inga antropogena vandringshinder) är en förutsättning för vissa av Långsåns typiska arter.
- » Livskraftiga bestånd av öring och harr skall finnas. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de aktuella hotfaktorerna.
- » Ingen inverkan av främmande arter eller fiskstammar.
- » Naturliga omgivningar med strandskog/svämskog, våtmarker och mader. Strandskogen är viktig för beskuggning av strandnära partier och för tillgången på substrat i form av nedfallande material, stambaser, socklar och död ved i eller i anslutning till vattendraget.
- » God vattenkvalitet – låg grad av antropogen belastning avseende försurande ämnen, näringsämnen, miljögifter och partiklar (grumlande ämnen).
- » Ingen skadlig exploatering skall ske.
- » Naturlig hydrologi och opåverkad flödesregim

Hotbild för Långsån

- » Skogsbruk. Inom området bedrivs ett omfattande skogsbruk vilket riskerar leda till negativ påverkan på ekosystemen. Brist på kantzoner och ökad sedimenttransport är exempel på konsekvenser. Avverkning av strandnära skog och markavvattning kan orsaka ökad instrålning/temperatur, minskad tillgång på död ved/organiskt material, ökad avrinning/erosion, grumling/igenslamning av botten samt förändrad hydrologi i strandmiljön.
- » Flottningsepoken. Långsån är rensad för att underlätta flottning av timmer. Det har lett till minskat habitat för flodpärlmussla, mer ensartade strömvattenmiljöer och brist på lekbotten för öring och harr.

Bevarandeåtgärder för Långsån

- » Inventering av vägövergångar i närområdet.
- » Framtagande av vattensystemplan (Länsstyrelsens åtgärd nr 5 i Bottenhavets vattendistrikts Förvaltningsplan 2016-2021, Del 4, Åtgärdsprogram 2016-2021). Där bland annat arbete för att bevara harr och öring ingår. Även åtgärdsbehov och prioriteringar gällande vandringshinder och flottningpåverkade vattenmiljöer hänvisas till planerna. Särskilda informations och utbildningsinsatser bör genomföras inför skogsbruksåtgärder på områden som kan beröra Långsån.
- » Arbete för att fiskeförvaltande organisationer skall kunna vara verksamma.

- » Gångse åtgärder för att uppnå gynnsam bevarandestatus så att inga försämringar för naturtyper eller arter sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- » Gröna skogsbruksplaner, skogscertifiering eller frivilliga avsättningar kan vara ändamålsenliga bevarandeåtgärder för skogsfastigheter uppströms och i anslutning till Natura 2000- området.
- » Information och rådgivning till markägare och verksamhetsutövare samordnas mellan länsstyrelsen, skogsstyrelsen och kommunen.
- » Markägare/nyttjare i närområdet informeras om möjligheter att bistå bevarandet av naturvärdena i Natura 2000-området. Information om områdets natur- och bevarandevärden och hur detta bör beaktas ska dessutom vara tillgänglig för utövare av jakt, fiske och friluftsliv.
- » Regionalt och lokalt arbete för genomförande av förebyggande åtgärder och bevarande samordnas inom avrinningsområdet.

1029 – Flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) i Långsån

Beskrivning av arten

Flodpärlmusslan är Långsåns värdefullaste skyddsobjekt. Populationen beräknades 2015 till cirka 430 000 musslor samlade på en tre kilometer lång sträcka. Dock är reproduktionen mycket liten i dagsläget.

Flodpärlmusslan är helt knuten till rinnande vatten med sand-, sten- eller grusbotten och tillräckligt hög strömhastighet för att igenslamning inte skall ske.

Mussellarverna (Glochidierna) lever upp till 10 månader som parasit på gälarna hos öring eller lax. Lokal reproduktion av värdfisken är därför betydelsefull, särskilt eftersom det framför allt är ung öring som fungerar som värd. För att kunna tillväxa måste den lilla musslan hamna på en plats i en sand- eller grusbotten som genomströmmas av friskt vatten, så att musslan kan andas och filtrera näring. Efter några år börjar musslorna sticka upp ur bottensubstratet. Flodpärlmusslan blir vanligen köns mogen i 15- till 20- årsåldern. Spridning sker inom det aktivitetsområde som utnyttjas av småöringar, särskilt viktig är spridningen uppströms. Vandringshinder kan omöjliggöra etablering av en utgången lokal population. Spridning sker normalt ej mellan vattensystem.

Bevarandemål för Flodpärlmussla (1029) i Långsån

- » Livsmiljön bibehålls i minst nuvarande omfattning.
- » Mer än 20 procent av beståndet ska bestå av musslor som är mindre än 5 centimeter och minst 500 individer ska vara mindre än 2 centimeter.
- » Beståndets täthet skall bibehållas eller öka.
- » pH ska vara > 6,2.
- » Att livskraftigt öringbestånd finns.
- » Att en naturliknande hydrologisk vattenregim skall finnas.

Hotbild för Flodpärlmussla (1029) i Långsån

- » Försurning skadar flodpärlmusslan dels genom försämrade betingelser för öring, dels genom effekter av minskad halt av tillgänglig kalk i vattnet som musslan behöver för att bilda sitt skal.
- » Avverkning av trädrådor leder till ändrade instrålningsförhållanden, vilket har en direkt negativ inverkan på både öring och flodpärlmussla.
- » Flodpärlmussellokaler kan förstöras vid till exempel vägbyggnation, röjningar och oförsiktig återställning av flottledsrenade sträckor.
- » Överfiske av öring kan hota förutsättningarna för flodpärlmusslans rekrytering.
- » Tidigare flottningsverksamhet som påverkat livsmiljöer för flodpärlmussla och öring.

Bevarandeåtgärder för Flodpärlmussla (1029) i Långsån

- » Återställa flottledsrensade vattendragssträckor, där så är möjligt utan påverkan på befintliga bestånd av flodpärlmussla. Åtgärderna måste föregås av noggrann detaljprojektering där åtgärdens långsiktiga nytta vägs mot risken att lokalt påverka redan etablerade flodpärlmusslor.

Bevarandestatus för Flodpärlmussla (1029) i Långsån

Då reproduktionen i dagsläget inte är tillräcklig bedöms bevarandestatusen för flodpärlmussla i Långsån till ogynnsam.

1355 – Utter (*Lutra lutra*) i Långsån

Beskrivning av arten

Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till landområden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etc. Vintertid är uttern beroende av isfria, strömmande vatten, för att hitta föda. Utterhonors hemområde omfattar ett område på cirka 28 kilometer strandlängd. Vuxna hanar har hemområden med en storlek av omkring 45 kilometer strandlängd. Hanarnas områden varierar i storlek beroende på områdets topografi, individuella egenskaper och närvaron av andra uttrar, speciellt andra hanar. Mellan könen kan hemområden överlappa och en hanes hemområde kan således omfatta en eller flera honors. Nya data indikerar att storleken på utterns hemområde kan vara dubbelt så stort i norra Sverige än som vad som är uppmätt i landets sydligare regioner.

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. I små vattensystem, som ligger isolerade, blir populationerna mycket sårbara eftersom utbytet av individer försvåras eller uteblir. Uttern jagar främst i strömmande vatten, i förhållandevis grunda vatten. Om vattnet däms upp minskar strömhastigheten och fiskfaunan förändras från strömlevande fisk till fler arter som vanligtvis förknippas med sjöar (limnofila) och lever på ett djup som gör att de blir svårare för uttern att fånga. Utterns föda består mestadels av fisk som till exempel öring, harr, lake, simpor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Födovallet varierar mellan olika områden och även med årstiden.

Bevarandemål för Utter (1355) i Långsån

- » De fysiska och ekologiska förutsättningarna i ån ska vara bra för utter och minst uppfylla kraven för God hydromorfologisk status.
- » God kemisk ytvattenstatus (undantag Hg och PBDE) ska bibehållas, då utter påverkas negativt av miljögifter.
- » Säkra vägpassager för utter.

Hotbild för Utter (1355) i Långsån

- » Den samlade effekten av reglering, skogsbrukspåverkan, försurning mm har medfört att fiskbestånd och därmed utter gått tillbaka. I Långsån är främst skogsbrukspåverkan ett hot.
- » Reglering av vattendrag, utbyggnad av vattenfall och strömsträckor. Natura 2000-området är dock skyddat mot vattenkraftutbyggnad enligt Miljöbalken 4:6.
- » Årligen skördar biltrafiken ett relativt stort antal uttrar vilket inte är försumbart med tanke på att det svenska beståndet fortfarande är relativt litet. För utterpopulationen som helhet är sannolikt inte trafiken ett av de allvarigaste hoten men lokalt, framför allt i delar av södra Sverige, kan trafiken vara en begränsande faktor.

Bevarandeåtgärder för Utter (1355) i Långsån

- » Utförlig inventering av utter i området.
- » Gynna bestånden av strömlevande fisk (öring och harr) som utgör en viktig födoresurs för utter.

Bevarandestatus för Utter (1355) i Långsån

I den svenska rödlistan förs uttern till kategorin Nära hotad (NT). Sett ur Natura 2000-synvinkel klassas artens bevarandestatus nationellt som ogynnsam (Bad status), men med en positiv trend. Inventeringar genomförda 2005 visar på förekomst av utter i Långsån då spårstämplar påträffats i anslutning till vattendraget. Ytterligare inventering av utter är en angelägen åtgärd för att utterns status i området ska kunna fastställas

Uppföljning

Området bör uppföljas kontinuerligt för att upprätthålla en långsiktigt gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper samt för att kunna utvärdera områdets bevarandeåtgärder och behov av ytterligare åtgärder. I de fall området inte har något formellt skydd är fortlöpande uppföljning av bevarandetilståndet prioriterat.

De uppföljningsinsatser som det kommer att röra sig om är kontinuerlig inventering av flodpärlmussla, biotopkartering, uppföljning av fisk genom elfisken och dykinventeringar, bottenfaunaprovtagningar, vattenkemiprovtagningar, inventering av utter och strand- och vattenvegetation. En specifik uppföljningsplan för natura 2000-området Långsån kommer att tas fram där metoder, uppföljningsfrekvenser, kostnader och finansiering kommer att tydliggöras. Ett av syftena med de uppföljningar som kommer tas fram är att kunna precisera bevarandemålen för Natura 2000-områdena. Även verksamheter eller åtgärder i det direkta närområdet kan inverka på de i området ingående arterna/naturtyperna vilket kommer att behandlas i uppföljningsplanen.

Litteratur

Eide, W. (red.). (2014). Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013. Uppsala: ArtDatabanken SLU.

Havs- och Vattenmyndigheten. (2017). Sötvattenanknutna Natura 2000-vårdens känslighet för hydromorfologisk påverkan. Eddie von Wachenfeldt och Ulf Bjelke. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:15.

Länsstyrelsen i Jämtlands län. 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-område Långsån SE0720371. Östersund: Länsstyrelsen Jämtlands Läns version 2006-08-01.

Naturvårdsverket. (2003). Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Stockholm: Handbok 2003:9.

Naturvårdsverket. (2011). Mindre vattendrag. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Stockholm: NV-04493-11.

Naturvårdsverket. (2011). Flodpärlmussla. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. Stockholm: NV-01162-10.

Naturvårdsverket. (2011). Utter. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. Stockholm: NV-01162-10.

Naturvårdsverket. (2010). Manual för uppföljning av vattendrag i skyddade områden 5.0. Jakob Bergengren.

www.viss.lansstyrelsen.se, (mars 2017).

Läs mer om Natura 2000:

Naturvårdsverkets hemsida

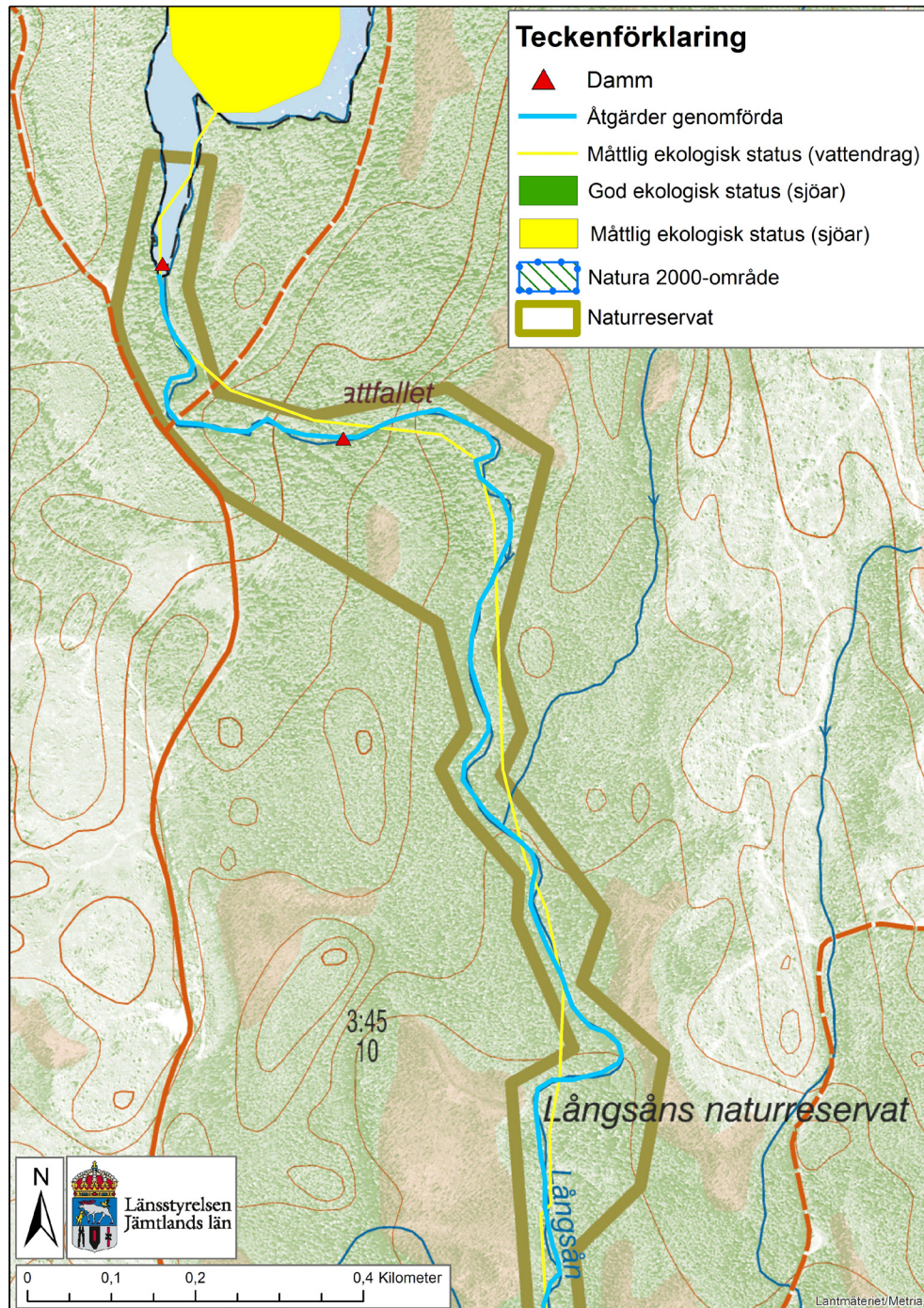
www.naturvardsverket.se

Länsstyrelsen Jämtlands läns hemsida

www.lansstyrelsen.se/Jamtland

Bilagor

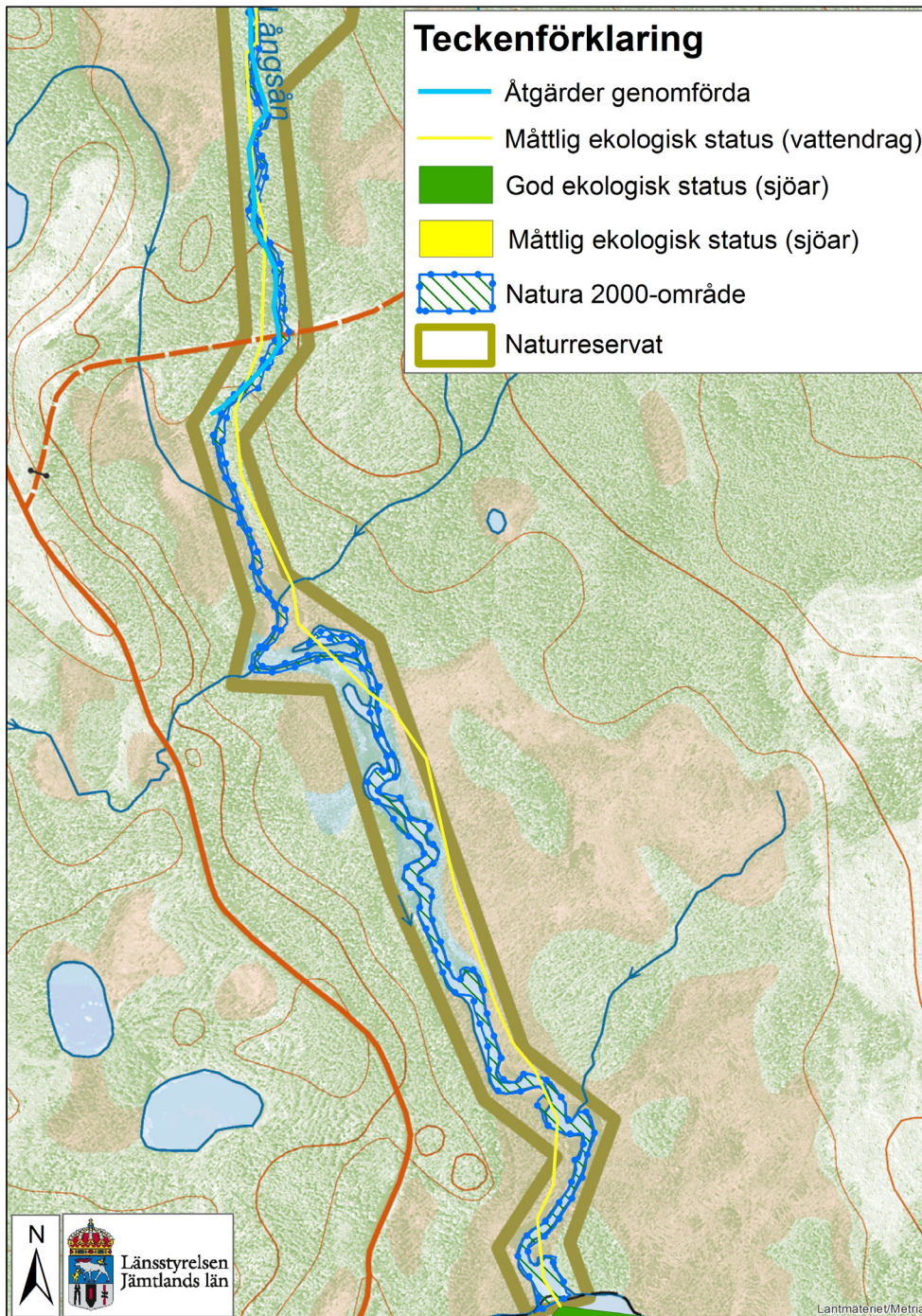
BILAGA 1. KARTAN VISAR DEN ÖVRE HALVAN AV NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGSÅN MED STATUSKLASSNING ENLIGT EU:S VATTENDIREKTIV, RESTAURERADE VATTENDRAGSSTRÄCKOR, UTBREDNINGEN AV NATURRESERVATET OCH DAMMAR.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

BILAGA 2. KARTAN VISAR DEN NEDRE HALVAN AV NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGSÅN MED STATUSKLASSNING ENLIGT EU:S VATTENDIREKTIV, RESTAURERADE VATTENDRAGSSTRÄCKOR SAMT UTBREDNINGEN AV NATURRESERVATET.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmäternet Geodatasamverkan - GSD

Länstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland